



# ZORA



## ČASOPIS ZABAVI i PODUKU.

Pregled. Iz Hamleta V 2. — Helena. — Miramar. — Hipokrat. — O Shakes-  
peare-ovem Hamletu.

### Hamlet, kraljevič Danski.

Žaloigra v petih dejanjih.

Zložil Villiam Shakespeare, iz angleškega poslovenil Dragotin Šanperl.

#### Peto dejanje.

Drugi prizor.

(Hamlet in Horacij nastopita.)

- Haml.* Prijatelj, toliko o tem; zdaj drugo!  
Al' se spominjaš vseh okolščin še?
- Hor.* Spominjam se jih dobro, kraljevič.
- Haml.* B'lo mi je v prsih, kakor v boju, ki ni  
Mi spati dal, in menil sem, da huje  
Ležim ko puntar v barki. Urno . . .  
In hvala urnosti! — ker vemo, da nam  
Ta nepremišljenost večkrat pomaga,  
Če nam veliki sklepi spodleté:  
In to nas naj uči, da Bog skončá  
Naklepe naše vse, med tem ko mi  
Na prvo roko jih izdelamo.
- Hor.* To je gotovo.
- Haml.* Iz komnate svoje,  
Zagrnen v morsko oblačilo, sem  
Po temi taval, da bi našel nju.  
Nju najdem, vzamem jima culo;

Ter vrnem s culo v izbo se nazaj.  
 In iz strahú pozabim vso dvorljivost,  
 Ter naročilo odpečatim brž.  
 In kaj, Horacij, najdem? Glej! grdobno  
 Zvijajo kraljevo! ukaz določen —  
 Ozaljšan bogme vzroki raznimi  
 O sreči Danije in Anglije,  
 In hu! pošast in strast, če živ ostanem: —  
 Da brž, ko me zagledajo, in brez  
 Odloga vsega, tud' ne, da bi  
 Se brusila sekira, meni naj  
 Odsekajo glavó.

*Hor.* Je-li mogoče?

*Hamlet.* Tù je ukaz; preberi ga, kedar  
 Utegneš; toda hočeš slišati,  
 Kako sem zdaj ravnal?

*Hor.* Da, prosim!

*Hamlet.* Omrežen ves zvijajami sem že  
 V možganih, predno jim predigro delam,  
 Začel to igro: vsedem se, izmislim  
 Si nov ukaz, ter ga prav lično spišem.  
 Nekdaj se meni, kakor diplomatom zdaj,  
 Je nizko zdelo, lično pisati,  
 In skrbel sem, ta uk pozabiti;  
 A zdaj junáški mi ustreže. Češ li  
 Obsežek slišati?

*Hor.* Da, mili lord.

*Hamlet.* „Kraljevo resno zarotilo, da —  
 Če Anglija je zvesta v fevdnem davku,  
 Če cvete nje ljubezen kakor palma,  
 Če res mirú pšenične vence nosi,  
 Ki naj vezilo bodo prijateljstvu,  
 In drugih več pomembnih „če“ — jev . . . .  
 Naj kralj angležki pismo prečitavši  
 Brez vsega dolgega pomisleka  
 Umoriti dá poročevalca,  
 I brez izpovedi.“

*Hor.* Toda kako

Ste mogli pismo zapečatiti?

*Hamlet.* V tem se prikaže mi previdnost Božja:  
 Pečatnik sem očetov v mošnji nosil,

Ki po pečatu Danskem bil je vrezan;  
List zložim, kakor zložen bil je oni,  
Napišem, zapečatim, in odnesem  
Potvorjenca, ki nikdo ga ni znal,  
Na mesto prejšnje. — In drugi dan  
Je bil naš morski boj in kar se  
Potém zgodilo je, to veš.

*Hor.* Pa ona

Dva smrt storita, Roženkranec  
In Gildensterne?

*Hamlet.* E dragi moj Prijatelj,  
Saj sta poganjala se za ovo delo:  
In ne težita mi vesti: nju padca  
Je lastno nju prilizovanje krivo.  
Nevarno je, če se stvari nejače  
Postavijo med divje mabe mečev  
Sovražnikov močnejših.

*Hor.* Kakšen kralj!

*Hamlet.* Kaj misliš, ali zdaj ni prav, da nj mu,  
Ki mi ubil očeta, mater oskrunil,  
Se vrnil je med voljo mojo in moj up,  
Ki po življenji mojem je hlepél,  
In to-le vse tako zvijačno — da mu  
Ta roka plača? Al ni hudó  
Če rak ta na telesu mojem  
Še dalje žre?

*Hor.* Zvedel bo iz Anglije  
Za rana, kak izid je stvar imela.

*Hamlet.* O da! med tem je moj čas: enega možá  
Življenje je, ko da bi eno štel. —  
Skrbi me pa, Horacij dragi, da  
Sem na Laerta se tako spozabil;  
Zakaj v podobi svoje pravde vidim  
Njegovo sliko. Močno ga spoštujem:  
Todá bahánje s žalostjo njegovo  
Me je razkačilo.

*Hor.* Pst! Kdo je tukaj?

## Helena.

Izvirna povest; spisal Jurij Vranič.

### II.

Kjer zibel je môja  
Stala nekdáj,  
Kjer rójstna stoji še  
Hiša mi zdáj.  
S. Jenko.

Potováje iz Ljubljane, po tržaški césti proti Vrhniki vglédaš na južni strani štiri béle cerkvíce kipeče v nebó na prijaznih holmcih v podnóžji Kríma. Prva je mala cerkvica sv. Lovrenca na Jézeru, druga znamenita bóžja pot sv. Ane, tretja sv. Jožefa in četrta daleč okrog znana bóžja pot Žalostna gôra. Dober lučaj od cerkvíce sv. Lovrenca je malo jézero. Potoček, kateri izvira pod planskim gričem, izliva se v jézero, iz katérega se ne prikaže nikedar věč. Mnogo si vedó vašani pripovedováti o tem jézeru in marsikatéri stavec, ki lazi ob pálici, vé radovédnim otrokom, v zimskih večérah marsikaj povédati o čudovitosti téga jezéra. „Časi“, dé, „sem čul ob úri duhov, mimo jezéra gredoč vbráno zvonjênje, prijétno gódbó in videl povôdnega možá, gredôčega iz jezéra iz svoje stékléne palače, kako je izrúval lipo pri cerkvi sv. Lovrenca in jo nésel kakor pálico próti Ljubljáni. Zopet drugikrat videl sem zmaja, katéri sicer biva na dnù, kedar je pa nóč jasna in tíha, dvigne se s svojimi sedmérimi mladiči in plava po vódi, mladiči pa si igrajo zraven njega“. Zaradi teh čudes, katera se neki gode ponoči na jezéru, ogiblje se vsak deček in tudi marsikatéri odraščeni človek jezéra.

Po césti sém od Ljubljane koraka mlad človek proti jezéru. Okó mu preletáva priljubljene griče in pašnike, na katerih je žíl toliko mladôstnega veselja. Lice se mu zvedrí, ugledávšemu domačo cerkvico na holmu in vaške stréhe, iz mej katérah spozná précej domačo hišo. Od stréhe dvigajóči se dim dolóčno naznanja, da je skrbna máti pri ognjišči, kjer kuha kosilo za družino. Po césti, po katéri gré sedaj pótnik, vračal se je mnogokrat k stářišem, kedar so bile počitnice. Dostikrat še nij bil prav na pôlu póta, že sta mu prišla naspróti brátec in sestrica, mu pripovedovala novice in premémbe, katére so se dogódirle domá ali v vasi. Zató prinésel njima je vselej kaj iz mesta in vesel je bil, ker sta bila brátec in sestrica také radostna njegovih darov. To so bili sréčni časi! Vse ono veselje, katéro ga je navdájalo o takih prílikah, povrnilo se mu je in v živi domišljiji postávil se je za nekaj lét nazaj in ménil, da gré zopet na počitnice. Prva stvár, katera ga je vzbudila iz téh sanj, bil je križ pri póti. Dôbro je poznál to známenje, kajti tú sta ga čakala vselej brátec in sestrica. Tužen je sedaj. Sólza mu prirosi v okó, povési črno kodrasto glavó in v misli zatopljen koráči naprej. Tudi to se mu čudno zdí, da še celó očeta nij napróti; pa ali si že pozábil, da ležé že več kot léto dnij v hladni zemlji? Se-

dánja pót je znabiti zadnja domóv. Danes se bode poslóvil od okróglega jezéra, na katérem je tólikrat veslál v malem čolniči. Kákovi čarokrasni večéri bili so ti, ko so bili zbrani z njim vred vaški fantje in so péli národne pèsni, da se je razlégalo daleč okoli! Jezéro pa je plivkalo tako mírno in valóvi nijso bili nič večji, nego valčeki nedolžnega potočeka; a pod sebój krijejo neizmérno globino. Prepeváli so fantje o kralji Matjazji, o Turcih in več drugem. Stanislav nij dolgo popéval z njimi; genile so ga vselej pèsni, v katère je vpisal národ svojo zgodovino in v katerih je tožil svoje nezgóde. To popévanje vzbudilo mu je vselej ljubézen do domovine, duh njegov pa je pozabil, da je na jezéru. Odletel je v bodóčnost in pričél lepo si slikati národovo bodóčnost. Slišal je žé mnogo o družih slovanskih plemènih; vseslovanski duh ga je vlékel do njih. Krvavélo mu je srce, ko je slišal, kako tláčijo neverci Srbe in druge slovanske národe, kakó je prezirajo druge države, ne zmenivše se zá-nje, kot bi ne bili ljudjé in kakor bi hotele s tém svojim molčánjem spodbujati neverce, naj le pridno napredujejo v svojih grozovitostih. To je suróv národ, dejali so omikanci slovanskim poslancem proséčim pomoči, pa saj nij moglo drugače biti, nego da so zaostáli; kajti bojeváti se mórajo za svojo telésno slobódo. Kedar pa národ súče orôžje, takrat zaplačejo muze in tužne gredó od njega, da se vrnó stoprv takrat nazaj, kedar je mir in národ prost. Vendar je tudi vse početje nevercev vodila roka Vsemogočega Slovanom na prid. Spoználi so, da so eden národ in da je edinosti treba. Take misli navdajale so mladenča, kedar je čúl národno pétje, zibaje se v čolniči po jezéri.

Lépi spomini zarès rodili so se v mladénčevej duši in vès va-nje zatópljèn še védel nij, da se je žé zeló dômu približal. Vašáni so ga srečeváli in pozdravljáli šepetaje si: „zarès, lep mladéneč je Stanislav.“ Nikdò mu nij prihitel iz rodne hiše napróti, vse je bilo le bolj prazno okrog dóma, známenje predobro, da je gospodar umrl. Tudi sultan, hišni váruh, pozábil je menda ná-nj. Lenó se je stézal pri svojej hišici, še celó malo rénčati je začél, ko je uglédal Stanislava; a ko bi ga bil drugikrat kedó videl, kako je vdelovál, kedar je ugledal Stanislava!

„Sultan, sultan“, klical je Stanislav zamólklim glásom, „kje si, ali me ne poznáš vèč?“

Kakor blisk plánil je pès kvišku in bitel k Stanislavu. Spénja se po njém in líže mu rôke, še bolj nego drugikrat, hoté popraviti krivdo, katéro je stvóril, ker nij précej spoznal domačina. Potem pa nemirno pričáktje, kaj mu bode zaukazal. Stanislav mu je móral dati palico, katéro je pès ponósno držal v góbcí. Mej tem prikaže se mali obrázek mej cvečicami na ôkni, katéri radovédno zrè na dvór, želján pozvédeti, kaj je. Ta hip spozná Stanislav, kedo je. „Minka, kje si?“ zakličé, obrázek zgine iz

mej evetie in kmalu stoji déklica pri Stanislavu, ki jo gôrko poljúbi na evetóče lice. „A kje so máti, ali so domá?”

„Ti tù Stanislav, ali si vendar prišêl? Menila sem, da ne prideš več, ker te takó dolgo nij bilo“, oglási se mu máti za hrbtom.

Molčè podà Stanislav máteri rokó, se nasmêje in se izgovarja, da nij mógel prej domóv. Vsi trije koračijo v hišo, sultan pa ponósno za njimi sè Stanislavovo pálico v gobci, mislèč, da on nij zadnji pri hiši. Mej tem, ko se máti in sin mènita, draži minka sultana videča, kakó ponosno koráči, pa sultan se ne zméni sedaj za šale in neljubo renči, kedar mu hoče vzéti Minka pálico. Vstopili so v hišo. Vse je bilo nekáko prazno, — očeta je manjkalo! Mnogokrat je rêkla máti: „Kákó veselje imèl bi ranjki sè Stanislavom, ko bi še živel! Kakó ga je bil vesel oča še na smrtni póstelji, ko je bil prišêl domóv. Kakó mu je zatrjevál: Sin, izvóli si, kátéri stán žé, le bodi poštèn, in blág človek. Bog in ljudjé te bodo potém radi imeli. Zadnje úre mu je mórál védno Stanislav sedéti na stráni, ko pa je oča umiral, položil je rôko na glavo klečéčega sina in jo držal dolgo na njej, kot bi mu imèl dati poséбно vèlik blágoslov. Menda je videl v duhu umirajoči oča, da bode sin mnogo trpèl.

„Kakó, da nijsi nič takó vesel, Stanislav, kot drugikrat?“ vpraša skrbna máti in pomakne stól bliže njêga. Minka pa si igra še vedno s pesóm.

Otóžno povési Stanislav glávo in glèda préd-se, ne odgovori pa ničesa.

„Dragi sin, kaj ti je vendar, ali se ti je kaj huđega pripetilo?“ vpraša zopet dalje máti. „Jaz sem te že komaj pričakovála in Minka je vedno popraševala po tèbi: „Máti, kedaj pride Stanislav?“ bilo je zmeraj. Jeli Minka, da je res? dostavi máti. Déklica vstáne od pesà, vprè svoje témne oči v Stanislava, se nasmêje in skrije svoj obráz v máterino obléko. Rádosten se nasmêje Stanislav pripróstemu dètetu.

Máti vstáne, ter hiti v shrambo, da postreže sinu z najboljšim, kar imá, tudi vina nij smélo manjkati. Kmalo je bilo vse na mizi in Stanislav se malo okrepčá, pa videlo se je, da mu ne gré nič kaj v slást. Máti skrbno opazuje sina, kaj mu je in se trudi, da mu že vgane kaj na obrazi; toda lice je némo in ne govori nič.

„Máti, jaz sem si že izvóлил svoj stán“, pričnè Stanislav, vpisal sem se v vojáke, ker mi letó najbolj dopáde. Saj ste videli lansko letó onega gospoda, katèrega sem pèljal na Krim. Vidite, ôni gospod je general in imá svoj pólk. K njému sem se vpisal in zagotóvil me je, da me bo posebno číslal in obljubil mi, da me kmalu pripraví do částnega mesta.“

Máti ne rêče nič, ampak solzé si obríše iz očíj, kajti to je bilo za kmétsko zéno kaj strašnega, da se njén sin vpiše v vojake, kjer nij drugéga, kakor klanje in pobijáuje v vojski. Minka, vidéča solziti se máter,

jokala bi bila tudi, ko bi ne bil vstopil v hišo njen brátec, ednake starosti ž njó.

„Stanislav je prišél, Stanislav“, dejála je in hitéla mu napróti. „Glej ga!“ „No, Jože, le bližaj se“, nagovori ga ljubó Stanislav, „saj se dôbro poznáva. Le sém-le prisédi k mēni, ti Minka pa sém na to strán!“

Kakor je rékel Stanislav, takó sta tudi stvóрила brátec in sestrica.

„Kje si pa bil sedaj-le?“ vpraša Stanislav Jožeta.

„Gôri pod sv. Ano pasel sem ovce“, pravil je déček, pa mi je nekédó pravil, da je videl tēbe iti domóv. Izročil sem ovce sosédovemu Francetu in šél sem domóv.“

„Vidiš, Stanislav,“ prične zopet máti, „jaz sem zmeraj mislila, da bodeš enkrat bogu pri altárji služil, pa že vidim, da je bilo moje upanje prazno. Vendar, kakor hočeš; samo pazi, da bodeš človek po očetovi želji, katéri je dostikrat rekel, da moraš biti pošten in blág in vse bo dôbro.“

„To tudi hočem“, pritrđi Stanislav máteri.

Ko je začél Stanislav nadalje pripovedováti, da bode že v dvéh dnéh odšél iz Ljubljane na Ogersko, postala je máti žalostna, saj katéra máti bi pa ne bila, videča odhajajóčega sina na tuje in névedóča, ali se še kedaj vrne ali ne! Tužna je, ko pomisli o bodóčnosti in ne vé, ali jej bode zatisnil ljubi sin oči na smrtni póstelji. Mnogo nevarnosti preté človeku na tujem in, ako se vname vojska, li ne bode znabiti njen sin léžal ránjen na bojišči mej padlimi in milo vzdihováł po njēj, da mu prinése požirek hladne vodé in mu ugasi žéjo, katera mu suši grlo in povištuje bolečine?

„Vendar bi rajši ostal kje v domovini, ako že móraš v vojake“, ugovarja máti, saj je tudi tú mnógo vojákov in jaz menim, da bi bil saj bliže dóma ter bi se léhko večkrat videli.“

„Máti, jaz bi ostál prav rad, a generalov pólk je na Ogerskem“, zavrne Stanislav.

Máti se dá slednjič popólno utoláziti in zopet se jej je vesélje nekoliko povrnilo. Poslušala je sina, katéri ji je na dalje razkladal svoj namèn in jo zagotóvil, da upa kmalo priti v Ljubljano nazaj in potem bo léhko večkrat prišél domóv in še tudi jej na stare dni kaj pomogel.

Sedaj se začne pogovor o domačih zadevah. Máti mu je tožila, da jo kaj težko stane gospodarstvo, ker nijso pôsli taki, kakor bi imeli biti in še več drugih stvarij. Máti mu prinese očetovo poslédnjo voljo zapisano. Stanislav jo prebere. Tudi njému zapisal je oče tri stó goldinarjev, katére ima prejeti, kedar postavno starost doséže. Mali Jože bil je odmenjen za gospodarjá. Stanislav dé Jožetu: „Ne bo ti treba dajati mēni tú izgovorjenega denárja od hiše, ampak priden bodi, kakor so ti oča naročili, kedar bodeš vzrastel, pa umno gospodari in imej svojo mater v čis-

lih in dobro se ti bode godilo“. Mali Jože brata verno poslušá in pritrdi vse, kar ga uči: „A kámo pa pojdeš ti, ali ne bodeš domá?“

Stanislav se sklóni k njému in mu pošeptá na úho: „Jaz bom vojak.“

„Sem že slišála vse, kar si mu povédal“, pravi Minka, „matí, kaj se to pravi, vojak?“

„Nijsi videla ónega možá na konji, ko sve bili v Ljubljani, ki se ti je takó lép zdél? Vidiš, tak bode Stanislav“, odgovarja matí.

„Tak, — — tak!“ začudi se déklica, „to boš lép, ali mi boš vzél potem malo na konja k sêbi, kedar pridevi z materjo k tebi?“ vpraša deklíca Stanislava in ga prime za róko.

„To se vé, da te bom, pa bova jézdíla daleč okoli“, odgovarja Stanislav smeje.

„O, to bo lepó, matí, kaj ne, da?“ veseli se déklica.

„To je res“, zatrdí matí.

„Jaz bom pa v hlévu odgradil govédino, popravil in osnažil jasli“, oglosi se Jože, katéri nikakor ni hotel zaostati.

Na glas se smêje Stanislav bratcu in mu pritrdi.

„Veš, kedar pa têbe ne bo domá, vsédel se bom jaz na kônja in malo pojezdil, véš saj znam. Kolikrat sem že prijézdil sosedove kônje iz pašnika domóv, pa nijsem nikoli raz kônja padel, a hudovati se ne bodeš smél zato ná-me“.

„To se vé, da ne“, obljubi mu Stanislav, matí pa se smêje otrôkoma.  
(Dalje prih.)

## Miramar.

Zgodovinski obraz iz minolega desetletija.

Izvirno spísal

M. L.

V.

(Dalje.)

Kako velíka čúda dela par bodisi na suhem, bodisi na mokrem, znano je vsakemu dovolj. Brodarstvo se je še le po iznajdbi parnih strojev popelo na mesto razvitka, ktero zamore vsem naším tirjatvam zadostovati. Ali so si mislili kedaj Feničani, prvi znani brodarji, kateri so imeli kupčijo po vsem srednjem morji v svojih rokah, da bodo njih okorne ladíje spódrinile lahko jadrálke in brzi parniki? Jaz mislim, da ne. In ali so mogli slutiti nekdanji Grki, ki so bržkone prvi v ta kot jadranskega morja prijadriili, mesto njih sužnih veslarjev kolesa, ktera par suče, ladíje z neznano hitrostíjo po gladki morski šírini premíkala? — Gotovo ne.

Ali če ob nedeljah mirujejo delalci na molu, oživljajo ga toliko bolj veseli sprehajalci. Tam pred namestnijškim poslopjem razlega se izurjena



vojaška godba najnovijih valčikov in polk, ktere mlade ljudi še bolj poskočne naredé. Ob bregu gor in dol pa in po molu daleč v morje premika se brezštevlna množica najrazličnejših ljudi, ki se jedva eden drugemu izogibljejo. Tukaj vidiš lahkonože gospodičine, v najnovijih in najukusneje urezanih oblekah s čudnim, toda „modernim“ klobučkom na glavi in bogato kito po hrbtu visečih las — škoda, da neso lastni! Tako na lahko se premikajo, kakor bi se tal niti ne dotikale in na obrazih jim cvete zorna spomlad, — škoda, da je pri marsikterej le naslikana! Vsakej pa čepi na prsih lep šopek prijetnodišečih cvetlic, večidel vijolic, s kterimi priroda južni Trst že tako zgodaj obdarjuje. Zraven ponosne aristokratnje, ki se šopirna za solnčnik skriva in kakor luna po zvezdnatem nebu majestetično med drugimi stvarmi svojega spola premiče, koraka pohlevno šiviljsko dekle, ki je ves teden se šivanko zbadalo, da se more tudi ono v nedeljo na molu prikazati. In zraven krasne tujke, ki se je prišla v Trst kratkočasit in uživat veselo predpustno življenje bogve iz ktereга evropškega mesta, zapazi tvoje oko priprosto okoličanko v svojej narodnej, a vendar tako lepo pristoječej obleki, da se marsiktera meščanka zavidljivo po njej ozira.

Med možkimi zapaziš gotovo najpoprej paradno, skrbno osnaženo vojaško obleko, oficirske uniforme, pod kterimi se pa mnogokrat veliko uboštvo skriva. Zraven teh zapaziš še druge mlade ljudi, skoro popolnoma enako oblečene, ki pa vendar ne morejo biti častniki, kajti kedar srečajo ktereга izmed teh, salutirajo mu jako ponižno. Kdo so ti? Ali ne poznaš prostovoljcev, tega novo ustvarjenega cveta avstrijskega vojaštva? Kako so lepi, kako se ženske rade v nje ozirajo! A kljubu vsej olikanosti pozna se jim neka boječnost, neka nerodnost. Vidi se pač, da so še le mladiči! —

A za vse te se nič ne zmeni bogati meščan, ki ravno računni, koliko dobička mu bode vrgel na Hrvaškem kupljeni les, ktereга je že čez morje poslal. Da, ta je Tržačan „stare korenine“, kupec od nog do glave. Zraven njega pa koraka ubog proletarec, tržaški tlačan, kteri se cel teden do pretrganja napenja, a vendar jedva toliko premore, da si najpotrebneje obleke omisli. Zakaj? Ali nij zaslužek zadosti velik? — O je, je, toda pravi Tržačan ne zna gospodariti. Po težavnem delu treba dobro in brezskrbno živeti, da bi le čez mejo in potrebo ne!

In kake narodnosti je po večem ta vrsta ljudi? Na žalost in sramoto Slovanov priznati moramo, da naše. Po navadi pridejo v najnežnejšej mladosti v Trst zaslužka iskat. Tukaj se revno živijo in počasi moraliečno in fizično propadajo. In ker „sila kolo lomi“, prigodi se velikokrat, da začnejo tudi krasti in nepošteno živeti. Tako končajo jako žalostno.

Toda pustimo te strašne, temne podobe, saj smo v Trstu na „molu

S. Carlo“, in tukaj je veselje, tukaj je radost doma! Tukaj pozabi vsakdo vsaj za eno uro svoje reve in težave in vidi se, da Tržačane ne stane ravno veliko to pozabljenje.

Vsi ti ljudje, ki se tukaj premikajo, pozdravljajo in odzdravljajo ter med seboj pogovarjajo; tako različni po veri in narodnosti, šegi in noši, vsi ti ljudje so si vendar v tem podobni, da se veselé in radujejo svojega življenja. Saj je pa tudi tako lep dan in solnce sije tako prijazno, tako gorko, da že nekoliko pregorko, pozna se, da je Trst južno mesto, blizu „Evropinega vrta“ Italije.

In koga najdemo danes na molu?

Gotovo so čitatelji že uganili, da je to Rezika. Prinesla je bila že zgodaj zjutraj cvetlice prodajat. Ne more si človek zanimiveje podobe misliti, kakor je tržaška okoličanka v narodnej obleki in z jerbaščkom cvetlic v šopke povitih na rokah!

Rezika je bila srečna, prodala je hitreje nego druge svoje cvetlice. Šla je na molo, ne da bi gor in dol pohajkovala in zijala prodajala, nego ustavila se je mirno tik enega stebra in proti vojaškej kapeli obrnena poslušala te čarobne glasove, ki imajo toliko moči do človeškega srca, pa naj je še bolj divje! Kako lepe so ene starogrške pravljice o trakiškem Orfeju, ki je znal tako čarobno gosti, da ga je celo brezpametna priroda poslušala!

Rezika je ljubila neizrečeno muziko, bila je sama dobra pevkinja in znala je veliko lepih pesni na pamet. Kolikokrat, ko jo je žalost obšla in se nij mogla drugače razvedriti, zapela je svojo najljubšo pesen:

„Oj sijaj, sijaj solnčice,  
Oj solnce rumeno! —  
Kako bom prisevalo,  
Ker sem silno žalostno?“

in bilo jej je zopet laglje pri srcu.

In zares, ta po vsej Sloveniji razširjena pesen je ena izmed najkrasnejih in najglobokočutnejih narodnih, ki ima neko posebno moč, nek nepopisljivi čar do človeškega srca!

Ko je Rezika nekoliko časa tako stala vsa zatopljena v nebeške glasove, pride nekdo od zadej za njo in jo rahlo potiplje na rame.

„Kako sem vesel, da te tukaj najdem!“

„O France, kaj si ti? Ravno sem poprodala svoje cvetlice in prišla malo sèm godbe poslušat“.

„Ali nesi za-me nobenega šopka prihranila?“

„Vse sem razprodala, samo ta mi je še ostal“, rekoč sname šopek vijolie iz nedrij in ga podari Francetu.

Ta je bil neizmerno vesel tega daru, skoro bi bil Reziki roko zanj poljubil. —

„Kako sem srečen, da smem ta šopek nositi!“

„Ali je to tako velika sreča, šopek cvetlic?“ praša Rezika šegavo — nagajivo, ne da bi obrnila oči od godbe.

„Šopek sam nij tako velika sreča, a to je sreča, da si mi ga ti podarila in da je poprej na tvojih nedrih slonel. Oh kako srečen bi bil, da bi smel tudi jaz tako!“

„France, France, ne šali se!“

„Saj se ne šalim, nego resnico govorim. — Pa kaj je to, da me niti ne pogledaš? Vedno zreš tija v one godce, kakor bi bila v ktereга izmed njih zaljubljena.“

„France, ali tebi ne gódi godba?“

„Se ve, da mi, ali toliko pa vendar ne, da bi pri njej na vse drugo pozabil.“ —

„Glej, ravno zdaj godejo zadnjo polko!“

„Zares, človeku po petih ščegeče, kedar sliši kaj tacega.“

„Tebi pa vedno take robate misli po glavi blode.“

„Saj to nij nič napačnega.“

Godba je končana, vojaki se uvrščujejo, drugi pa pobirajo stojala, na kterih so note ležale.

Množica se je začela razhajati, vsak se obrača proti svojemu domu, ker čas kosila se približuje. Le nektera mlada zijala še neso zadovoljna s tem, nego iti morajo še parkrat po „Corsu“ gor in dol, obračaje na vse strani oči in gledaje, kje bi kaj primernega zapazili, zraven pa zbijaje svoje neslane šale.

Tudi France in Rezika zapustita molo.

„Kam pa pojdeš sedaj?“ praša France.

„Počakam še blagoslova pri sv. Antonu, potem se pa vrnem domov,“ odgovarja Rezika.

„Ali do tega je še mnogo časa. Kaj pa med tem?“

„Prav za prav nimam nikakega namena; a vendar mislim, da bi šla malo v mestni vrt. Tja zahaja moja prijateljica, ki tukaj v mestu služi. Pogovorile se bove kaj.“

„Saj tako zgodaj tudi ona ne pride tja. Pomisli, sedaj je ena ura preč.“

„Jo pa počakam.“

„Ali čakati je sitno, če se nema nič opraviti.“

„Ne vselej! Človek mora znati tudi sam sebi društvo delati; gorjé mu, ki tega ne ume.“

„Začela si že zopet modrovati.“

„Menim, da je táko modrovanje jako vsakdanje, pa tudi koristno. Skušnja me je prepričala tega.“

„Glej, tukaj je krčma; ali bi ne bilo bolje, da bi stopila vsaki masele piva izpit?“

„Jaz nemam navade piti.“

„Zarad tega pa vendar lahko piješ!“

„Ne; potrebna nesem in denarja nemam toliko, da bi ga zametovala.“

„Denar se ne zametuje, če se ga pametno obrača in maselček piva je človeku potreben v takih vročih dnevih — sicer pa naj te za denar ne skrbi!“

„Nočem, da bi ti zame plačeval.“

„To je malenkost! Le hodi z menoj, se malo odpočiješ, saj vem, da si že trudna dolzega stanja.“

„Ne grem ne; kaj bi rekli ljudje, ko bi me videli, da v krčme zahajam?“

„Ne bodi tako priprosta! Kaj nek poreko? Ali mar nisva v mestu, kjer ne poznajo onih pomislekov, kakoršne imamo mi na kmetih.“

„Prepričana sem, da ne ravnam prav, če grem s teboj.“

„Le tiho bodi, pa hodi. Bom že jaz za vse odgovarjal,“ in potegnil je Reziko, ki se je še vedno obotavljala, za seboj čez prag v krčmo, ki je bila precej prazna.

Taka so slovenska dekleta! Prositi in siliti je je treba, zlasti kedar velja ktero v krčmo spraviti. Da je to drugod še teži in sitneji posel nego v Trstu, kjer se je meščansko življenje z njegovimi šegami in navadami vedno bolj tudi v priproste kmetovske kočee širiti začelo, pritrnil mi bode vsak.

Za Slovence je neizrečena škoda, da nimajo narodnih mest, da nimajo svojega meščanstva, tistega srednjega stanu, ki tako blagodejno posreduje med gospodo in kmetom. In to pomanjkanje je eden glavnih vzrokov, zakaj so Slovenci v obrtniji in umetelnosti tako daleč za drugimi narodi zaostali. Enaka se godi tudi nekterim drugim Slovanom, izvzemši Čehe, ki so pa tudi v tem obziru velik korak pred nami storili.

Žalibog, da tudi za prihodnost nemamo boljšega upanja, da bi se ta neugodnost odstranila, da bi dobili, česar nemamo! In kake posledke bode to imelo, nij težko preračunati, zlasti če se ozremo na našo žalostno preteklost in neveselo sedanost. To misel do konca razpletati je človeku jako težko in bi vzbudilo pri marsikterem „narodnjaku“ majanje z glavo, ali pa še kaj več. Torej bolje, da molčimo.

France in Rezika sta nekoliko časa molčé sedela pri kozaricah piva. Oba sta gledala v tla, kakor bi nekaj prav važnega premišljevala.

Zadnjič pretrga France molk.

„Rezika,“ začne malo po tihem, „Rezika, prašal te bodem nekaj prav odkritosrčno in upam tudi, da mi ti odkritosrčno odgovoriš.“

„Glej, jaz se namerjavam ženiti, toda neveste še nimam. Rezika, ali bi hotela ti moja žena biti?“

Rezika se stresne. To prašanje zdelo se ji nij sicer novo, niti nepričakovano. Odkar je Franceta lansko poletije natanje spoznala, videla ga je vedno rada in govorila je rada ž njim. Imela je priliko, večkrat ž njim občevati in nij se jej zdel napačen človek. Ker je zmerom kazal simpatije do nje, bila mu je tudi ona prav prijazna in vesela, kedar je mogla ž njim govoriti.

Včasih, kedar je sama vse to na tihem premišljevala, zdel se jej je France kot najsposobnejši človek, v katerega družbi pozabila bi srčno rano, zgubo svojega Vinka.

(Konec prih.)

## Hipokrat.\*)

Lipakov.

Zgodovina učenih imenuje Heraklita očeta zgodovine, Strabona očeta zemljepisja i Hipokrata očeta zdravilstva.

Grški otok Kos je bil kraj njegovega narodjenja. Sloviti Gorgijas iz Efesa i modri Demokrit iz Abdere sta ga podučevala v spekulativni filozofiji i v praktični modrosti. Njegov oče Heraklit i zdravnik Herodik sta bila njegova prva učitelja v zdravilstvu. Pozneje se je izrurjeval v tej umetnosti pri Eskulapovih služabnikih. Grki maloazijski so uže mnogo let pred Hipokratom bogu zdravilstva, Eskulapu, tempelj v Efesu sezidali. Njegovi služabniki so ozdravljali, svojemu bogu na čast, uboge i revne bolnike brezplačno. Velikost njihove umetnosti ni obstajala v množini zdravilnih sredstev, nego le v primerni dieti, kojo so od bolnikov zahtevali. Vsako skušnjo, kojo so pri tem zdravilnem načinu pridobili, so za prihodnjo rabo pri enakih slučajih na tablice zapisovali. —

Večkrat obišče Hipokrat svetišče, opazuje s pozornim duhom zdravilni način tih služabnikov i prepisuje za se i za potomce koristne i skušene nauke iz tablic. Tako so nastali „aforismi“, ono njegovih slavnih del, koje se je do današnjega dne ohranilo. Poduk ovih mož, premišljevanje in opazovanje lastnega duha ga za rana povzdigne do slavnega modrijana, največega zdravnika, kojega je svet videl. Goreče, kakor otrok svojo majko, je ljubil domovino, ki ga je vzredila. Svoje strasti je znal tako krotiti, da se je dozdevalo, da je brez vsega slabega poželenja ali le z enim samim rojen, i to je bilo, z vsemi svojimi močmi delati za bla-

\*) Vадница.

gor svojih vrstnikov i potomcev; si znanosti i ved nabirati i s temi koristiti, bilo je v njegovem celem življenji edino potezanje i prizadevanje.

Nesebičen, kakor Aristid, podučil je vsakega vedeželega, zdravil vsakega, ki se mu je zaupal, z največo skrbjo; i ni vprašal, si li vzmožen, me vredno odškodovati, ali štovan, me slavnega storiti. Pazljivost, varčnost, nežna skrb, s kojo je bolnike ozdravljaj, je tudi svojim učencem kot sveto dolžnost priporočeval. Predno je najboljšega i najizvrstnejega k bolnikom puščal, zavezal ga je se slovesno zavezo, se v nikdar osramotjeni čednosti dobrohotnega državljana skazovati, v hvaležni umetnosti neprenehoma dalje premišljevat, nikdar — ponujajo se mu tudi venci kraljev i cesarjev — povoljno to umetnost v pogin ljudij ali še nerojenih otrok vporabljat, i večno v oprsji kot sveto skrivnost ohraniti, kar je na smrtni postelji videl ali slišal. Svojemu slavnemu delu, v kojem je s pripovedovanjem vseh po njem ozdravljenih boleznij i kug zdravnikom vseh časov bogati zaklad izkušenj zapustil, temu delu je pridjal sledeće svarjenje: „Zdravniki! Izpolnjujte skrbno, kolikor mogoće težke dolžnosti! Opisujte bolniku i njegovim prijateljem nevarnost, koje se je bati, ako se vaše zapovedi ne izpolnjujejo! Življenje je tako dragoceno i tako kratko, umetnost ga vzdržati težavna in obširna. Iskušnje, na koje se opirate, so jako omahljive, njihova vrednost jako dvomljiva“.

Naj ljubeznivša, vzvišena črta v Hipokratovem značaju je bila njegova stroga resnicoljubnost, in odkritosrčno izpovedanje vseh njegovih slabostij. Vse poskušnje ozdravljenja, koje so mu spodletele, je ravno tako zvesto zapisal, kakor one, koje so se mu obnesle, ne oziraje se na slabo sodbo slabejnih glav, samo skrben za rešenje i polajšanje trpečega človehstva vseh časov. Zarad tega se sme brez strahu na to zanesti, kar je zapisal.

Po očetovi smrti opravljaj je nekaj časa službo zdravnika v svojem rojstnem kraji Kos; potem pa potuje v Tesalonijo, Macedonijo i Tracijo modrijane i zdravnike teh krajev spoznavat. Naj čudnejše na tem potovanji je bilo ozdravljenje mladega Macedonskega kralja Perdika. Brez vspeha so njegovi zdravniki vže vsa sredstva poskušali. Hipokrat kmalo spozna s filozofično bistrumnostjo vzroke bolezni v duši; i sicer v skrivnem hrepenenji kraljeviča po ljubezni nežne dvorske device, koje si iz vérskih uzrokov ni ljubiti upal; ker je bila nekđaj ljubimka njegovega očeta. Tukaj je bil Hipokrat prvi, ki je duševno trpečega bolnika filozofično ozdravil. —

Neumrljivega i nepozabljivega pa ga je posebno sledeće dejanje storilo. Njegova slava se je razširila v daljne kraje. K njemu pridejo Ilirci za svet vprašat proti kugi razsajajoči po ilirskih pokrajinah.

Hipokrat. Ste li opazovali vašega obnebja zračno premikavanje?  
Ilirec. Kako meniš?

Hipokrat. Visi nad vašo zemljo okuženi zrak mirno ko jezero, koje nima ne odtoka ne pritoka? Ali tudi vetrovi gospodarijo?

Ilirci. V poslednjih dnevih našega odpotovanja je nastal precej hud vihar od severno zapadne strani.

Hipokrat. Tako ne potrebujeta svêta. In če se še tako podvizzate, ne pridete do ilirskih mej tako hitro, kakor kuga iz vaše dežele. A gorjé! nesrečni Atiki, gorjé Atenam, svetišču muz. Ilirska kuga bode kmalu njene prebivalce davila.

Naglo odide v Atene. Na poti ga sreča poslanec persijskega kralja Artakserksa, obetajoč mu v imenu kraljevem veliko plačilo, celo provincijo, ako se nemudoma na persijski dvor podati želi. Mene dolžnosti domovinske vežejo, odgovori, le-té so mi svetejše, kakor zakladi i vse provincije kralja našega.

Pospešuje svoje potovanje v Atene. Tukaj vidi nemilo kugo strašno razsajati, vidi, da sam ni varen, a vendar ostane v okuženem mestu; ukazuje od kuge napadenim kakor zdravim prilična dietiška pravila, zapove zunaj i znotraj mesta veliko gromad napraviti i zažgati\*) ter ne zapusti mesta, dok je kugo pregnal.

Bil je še le 31 let star, ko je -to neumrljivo delo izvršil. Hvaležni mu podelijo Atenci mestjansko čast in odločijo njemu i po njegovi smrti njegovim otrokom iz deželjskega zaklada vžitek.

Dosegel je v cvetoči zdravi moči visoko starost, eni trdijo 90, drugi 100 let.

Cela Grecija ga je prištevala polu-bogovom i mu posvetila več templinov in oltarjev. Grki, pozneje Rimljani, Arabci so ga štovali i častili, kakor se le človeško bitje čislati zamore. Po tem izgledu ga še dan danes imenuje ves izobraženi svet očeta zdravilstva i prišteva njegove spise naj-izvrstnejšim izvirom zdravilstva.

## O Shakespeare-ovem Hamletu.

J. Pajk.

V.

His madness is poor Hamlet's enemy. V 2.



Njegova blaznost ubogemu je Hamletu sovražna.

Hamlet pride s Horatijem na grobišče, kjer pogrebec novo jamo izkopavlje. Vname se razgovor med Hamletom in prebrisanim pogrebcom.

\*) Ogenj je pglavitni vzrok vsega gibanja. Uže Heraklit Efezijski je poznal ta fizikalični aksiom.

Pride mrtvaški provod: Ofelijo neso tiho k večnemu pokoju; v provodu sta kralj in kraljica, dvorniki, med njimi Laertes. Ko Ofelijo spustijo v jamo, skoči brat Laertes za njo, zadnjo čast jej v grobu skazat in proklinja onega, ki je nje skončanja kriv, Hamleta. Ta prihiti iz svojega zaklona in skoči v jamo boré se s Laertom. Dvorniki ju razloče; nad grobom postavi se straža. — Hamlet v sobi pripoveda svojemu prijatelju Horatiju, kakó je z ladje ušel, na której je imél v Anglijo jadriti in tam od angleškega kralja zaglavljen biti, in kakó je svoja dva sprovodnika: Gildensterna in Rosenkranca v mrežo njemu nastavljeno strmoglavil. Med tem pogovorom nastopi dvornik Osrik poslan od kralja, da Hamleta zvabi v dvoboj med kraljem in Laertom zgovorjeni. Hamlet obreče, z Laertom mečevati se. Zbere se dvor; kralj položi Hamletovo desnico v Laertovo; Hamlet prosi Laerta oproščenja, a Laert tirja osveto zaradi bratovske časti, skaljene po Ofelijnej smrti, katero je zakrivil Hamlet. — Pričenè se dvoboj: prvi trije bodci so Laertovi, ostali obeh. Zunaj borišča je naročena godba in streljanje topóv, kedar Hamlet pade; na mizah stojé vrči z vinom in ostrupljeno pijačo. Prvi bodec Laertov je prazen; kralj nemiren hoče Hamletu napiti, a Hamlet noče. Zunaj godba in strel. Pri drugem bodci je Laertes opraskan. Kraljica napije Hamletu, a iz ostrupljenega vrča, ker ona o prevari nič nij vedela. Kralj jo hoče vzdržati, a zastonj, ona pije, Hamlet ne. Pride tretji bodec; Laertes rani Hamleta z ostrupljenim mečem. V gorkejši borbi menjata meče. Zdaj pride vrsta bodenja na Hamleta. Laertes je z ostrupljenim mečem, koji je bil Hamlet iz nevednosti prijel, a Laertes slučajno prezrl, ranjen. Kraljica požirkom vina ostrupljena omahne in pade na tla; Laertes zaupije, da se je sam v svojo zamko vlovil, da je meč, koji Hamlet drži v roci, ostrupljen in razkrivši kraljevo lokavost pade, Hamleta opomenovši, da je i ta otrovljuen istim mečem. Hamlet to čuvši prebode kralja, Laert umre, in tudi Hamlet za njim svarivši Horatija, ki je hotel iz vrča pivši s svojim prijateljem umreti, naj tega ne stori, nego živega se ohrani, da svetu vso podlost dvora razodene in Fortinbrasa kot svojega nadslednika razglasi. Zunaj je med tem godba in strel, koji je bil po kralji Hamletovej smrti namenjen. Fortinbrasova vojska se približi; tudi angleški poslanci nastopijo. Horatio izvrši, kar mu je umirajoči prijatelj naročil: Fortinbras skliče bojare in dá teló Hamletovo na toržestveni oder na ogledé položiti med vojaško godbo in vojaškim strelom. Strel iz topa dá igri konec.

---

 Denašnja „Zora“ ima 6. štev. „Vestnika“ za prilogo. 

---

Izdajatelj i odgovorni urednik: Martin Jelovšek.

Tisk in založba „Narodne tiskarne“ v Mariboru.